

HYVÄ VANHEMMUUS EI TUNNE SUKUPUOLTA

Maarit Silvén, varhaiskasvatuksen professori | Turun Yliopisto

Tiesitkö, että lapsen aivot on viritetty sosiaaliseen kanssakäymiseen? Alusta pitäen vauva havaitsee puhettasi ja sanattomia viestejäsi. Jo pian syntymän jälkeen huomaat, että vauvasi valpastuu sylissäsi, kun puhut tai hän lopettaa itkun, kun heijaat häntä rauhoittavasti. Vauva pitää tauon, kun pahin nälkä on tyydytetty, ja katsoo sinua silmiin, jos juttelet pehmeästi ja silität häntä hellästi. Vasta sitten hän jatkaa maidon imemistä rinnasta tai pullosta.

Vanhemman hoivaava puhe ja kosketus, katse ja muu tunneilmaisu jättävät muistijälkiä vauvan mieleen. Kohta jo huomaat vauvasi suosivan tuttuja kasvoja ja syliä. Toistuvat vastavuoroiset kokemukset niin äidin kuin isän kanssa johtavat pysyviin muutoksiin hermosolujen liitospinnoissa ja solujen verkostoitumiseen. Siksi vuorovaikutus arjen hoivatuokioissa laskee perustan vauvan suotuisalle kehitykselle.

Vauvasi seuraa varhain, mihin kohdistat huomiosi ja toimintasi. Yhdessäolon aikana vauva harjoittelee, miten vuorovaikutusta toiseen ihmiseen ylläpidetään ja säädellään. Ensi alkuun vanhempi ylläpitää tapahtumien kulkua: hän yksinkertaistaa puhettaan, ilmehtii ja elehtii hitaammin. Hän tulkitsee vauvan pienetkin viestit vastavuoroisiksi, mikä on tärkeämpää kuin se, millä aistilla viesti välittyy. Vauvasi jokeltaa enemmän ja äänteellisesti rikkaammin, jos ajoitit hymysi ja kosketuksesi lapsen viesteihin.

Kehittyvät tunne-elämän ja yhdessäolon taidot

Vauvasi havaitsee pian syntymän jälkeen eron iloisen ja surullisen ilmeen välillä, ja hän saattaa jäljitellä ilmeitäsä ja liikkeitäsä. Sinä kerrot lapsellesi sanattomasti tunnetilastasi, kun hymyilet lämpimästi ja liioittelet puheen melodisia piirteitä. Voit olla varma, että vauvasi on tavoittanut viestisi, jos hän kaksikuisena hymyilee, ääntelee ja liikuttaa rajojaan innokkaana. Kolmikuinen vauva osaa seurata hiljaa vierellä, kun vanhemmat juttelevat keskenään, mutta vastaa heti omalla vuorollaan, jos jompikumpi teistä tekee aloitteen.

Iän myötä tunteiden ilmaisu rikastuu. Puolivuotiaina vauvasi osoittaa riemua ja suuttumusta, mikä osaltaan säätelee kehittyvää kanssakäymistä. Hän naurattaa sinua hassuilla ilmeillään tai ojentaa omaloitteisesti tuttia, jos toinen vauva itkee. Yhdeksänkuuisena vauvasi seuraa tarkasti, mihin huomiosi kohdistuu. Hän suuntaa katseesi kohteeseen, joka häntä kiinnostaa,

osoittamalla sitä sormella. Yksivuotias osaa taitavasti lukea toisen tunnetiloja ja kiinnostuksen kohteita. Hän jopa säätelee omaa toimintaansa seuraamalla sinun tunnetilaasi. Vauva lopettaa itkemisen, jos isäkään ei näytä huolestuneelta, tai pelästyy, jos äiti säikähtää.

Luottamus syntyy perhesuhteissa

Lapsi hakee pelon, hädän ja huolen hetkellä lohtua äidiltä ja isältä. Kun otat häntääntyneen vauvan syliisi, kuiskuttelet ja suukottelet vauvan poskea, osoitat lapsellesi, että hänen tarpeensa tulevat kuulluksi ja nähdyksi. Jos tarpeiden ilmaisu johtaa toistuvasti läheisyyteen ja hyvään mieleen, lapsellesi syntyy myönteinen käsitys omasta arvostaan. Hän oppii luottamaan itseensä ja sinuun vanhempana. Myöhemmin huomaa, kuinka luottavaisesti lapsesi suhtautuu muihinkin ihmisiin.

Turvallisuuden tunteen laiminlyönti ei herätä vauvan luottamusta muihin. Jos vauva joutuu toistuvasti selviytymään yksin, hän

oppii, ettei ole huolenpidon arvoinen. Vanhempi saattaa vastata liian myöhään, kun vauva on jo poissa tolaltaan. Hädissään vanhempi yrittää kaikenlaista, mikä ei tyynnytä vauvaa. Tällaiset karikot kuluttavat myös isän tai äidin voimavaroja, mikäli he eivät tue toisiaan tai saa muilta riittävästi tukea. Onnistumisen kokemukset sekä ilo lapsen hyvinvoinnista ja kehittyvistä taidoista kasvattavat itseluottamusta vanhempana.

Vastasyntynyt havaitsee, oppii ja muistaa

Ihmislapsi on luonnostaan kiinnostunut ympäristöstään. Jo kolmikuinen näyttää tietävän, mikä tekee kolmiosta kolmion ja neliöstä neliön, ja hän osaa ennakoida esineen liikeradan. Viisikuinen havaitsee, että kun kahdesta vähentää yhden, jäljelle jää yksi eikä kaksi. Vanhempana kuljet aina askeleen edellä lasta ja täydennät, jos lapsen omat taidot eivät riitä.

Luonto on antanut lapsellesi valmiuden oppia mitä tahansa kieltä. Vauvasi huomio kiinnittyy pienestä pitäen puheen sävelkulun muutoksiin, rytmiin ja painotuksiin sekä äänteisiin ja niiden yhdistelmiin. Puheen kuuleminen muuttaa havaitsemista niin, että vauvasi herkistyy äänteille, jotka erottavat sanojen merkityksiä äidinkielessä. Tästä syystä on tärkeää, että vanhemmat puhuvat johdonmukaisesti omaa äidinkieltään lapselle. Sujuva puhe edellyttää yli sadan lihaksen yhteistyötä. Vokaalimainen ääntely muuttuu tavupohjaiseksi puolen vuoden iässä, jolloin lapsi alkaa harjoitella vaativampia liikesarjoja. Tavallisesti vauva sanoo ensisanansa (ja ottaa ensiaskeleensa) vuoden iässä.

Osapuolten yksittäiset teot saavat merkityksensä vasta osana vuorovaikutuksen kokonaisuutta. Jos vanhempi hoivan tai leikin aikana kysyy ”Missä lamppu on?”, jo kahdeksankuinen vauva tietää katsoa tai osoittaa sormella kohdetta. Tällaiset arjen hetket auttavat sanojen merkitysten oivaltamisessa.

Moni vauva kiinnostuu kuvakirjoista var-

hain. Voit suunnata lapsesi huomion kirjan kuviin ja keskittyä ihmisten ja esineiden nimiin (”Tässä on vauva/muki/sukka”) ja toimintoihin (”Vauva juo/syö/nukkuu”). Aluksi voit osoittaa: ”Kato, siin on KISSA”. Toisena kertana kysyt: ”Missä KISSA on?” ja keuhut lasta: ”Hyvä, siin on KISSA”. Keskustelu muuntuu ajan myötä, kun lapsi yhä taitavammin ottaa osaa. Jonain päivänä, kun taas kerran kysyt: ”Mikä tässä on?”, lapsi osoittaa kuvaa innoissaan: ”Kih-kih-ki!”.

Lapsesi sosiaaliset ja älylliset taidot kehittyvät hämmästyttävän nopeasti ensimmäisen ikävuoden aikana. Vaikka puheen ja liikkumisen kehitys alkaa ennen syntymää ja jatkuu pitkälle lapsuuteen, muutos on nopeinta elämän alussa.

*Kun vauvasi tavoittelee
helistintä tai palloa,
voit nostaa lelu lapsen
ulottuville ja nimetä sen.
Näin tuet lapsesi älyllistä ja
kielellistä kehitystä.*